

читачів, бо ми ж такі “інші”... Мабуть, за всієї скрупульозності у відсиланні до текстових цитат українського поета дуже багато залежить від уяви читачів, які мають знати й О.Пушкіна, і Т.Шевченка і вірити в сакральні феномени (див. с. 167) чи прочитати тезу на зразок: “Отже, можна сказати, що в основу українських народних уявлень про долю, а звідси й Шевченкових – певною мірою ліг козацький етос” (169). Або щό можна сказати про таку рефлексію: “Утім в обох поемах прямо не зазначено, що трагічну долю дочок зумовило материне прокляття. І все-таки навіть якщо прокляття-пророцтво й не становило для Шевченка світоглядної категорії, то інтуїтивно, на рівні світовідчуття, поет сприйняв його як магічний долевизначальний чинник” (171). Отож типологія в підході до пушкінської і шевченківської мотивації і поетикальних систем залишена на чутливість і здогадливість молодих поколінь, які не завжди плекають читацьку культуру (див. с. 175-179). Очевидно, що й така довіра-орієнтація на компетентного реципієнта також не тільки заслуговує на констатацію, а й закликає до активізації креативності молодих філологів за покликанням.

У подібному дискурсивно-діалоговому, креативно-спонукальному форматі треба підтримати також статті Василя Пахаренка, Володимира Мовчанюка, Олександра Бороня й Валерія Шевчука, хоча, правда, вони *дуже різні* з погляду задуму й мети цієї книжки. У контексті видання вони простежують не так теми й мотиви, як образні феномени, що мають свої структурні виміри. Заявленій обіцяній орієнтації відповідає хіба що текст “Мотив

шляху”, який написав Олександр Боронь. Названі по-різному статті інших авторів розпросторюються і стосуються то аксіології (етичних критеріїв), то антропологічних ситуацій, то часопросторових вимірів або архетипної ланки спільнот... – усі вони по-своєму повчальні і доречні. На завершення Станіславом Росовецьким дуже присутньо конкретизовано християнську агіографію у творчості Шевченка.

Згадані гасла майбутньої енциклопедії розширюють свої контексти на тлі персоналій, що подаються, як про це вже засвідчили робочі зошити на літери “А” і “Б”, підготовлені у відділі шевченкознавства Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України. Крім довідок стосовно теоретичних гасел і персоналій, коментується за абеткою назв кожний твір класика. У такий спосіб творена та апробована “Шевченківська енциклопедія” справді найповніше відповідає універсалізму митця, сучасному рівневі глобалізованого наукового дискурсу.

Отож маємо всі підстави привітати авторів видання “Теми і мотиви поезії Тараса Шевченка”, керівника проекту “Шевченківська енциклопедія” Валерію Смілянську з гідним пошануванням чергової річниці українського оборонця національної гідності.

Дай, Боже, дочекатися щасливого завершення подвижницької праці, бо ми вже впевнилися, що перебуваємо не тільки на підступах до Шевченкового універсалізму, а й у його космічному колообігу.

м. Тернопіль

Роман Гром'як

“НАЙБІЛЬШЕ, ЩО ЛЯКАЛО ЙОГО У СВЯЩЕНИЦЬКОМУ ЗВАННІ – ЦЕ ВТРАТА СВОБОДИ В МИСЛЕННІ”

Костельник Гавриїл. Ultra Posse. Вибрані твори / Упорядкування та передмова о. Олега Гірника. — Ужгород : Гражда, 2008. — 400 с.

Не так давно Україна приймала в себе патріарха Константинопольського Варфоломія. Ця подія свідчить про серйозні зрушення тектонічні зсуви в людському пізнанні, відчужанні світу, зокрема про спробу вирватись за межі впливу російського церковного “капкану”.

Зміни на краще видно практично по всій Україні. Не згадую Галичину, яка завжди вирізнялася твердим світоглядним стержнем. Якщо раніше, скажімо, на Луганщині, заходячи до церкви (колишнього клубу, де “крутили” кіно), можна було побачити лише кілька старечих облич, а

сам церковний хор вводив у велику смуту, то тепер багато парафіян уже значно молодшого віку. Це дуже прикметно і свідчить про духовне одужання нації. Ще один доказ цього – п'ятиразове перевидання “Сповіді” Св. Августина. Зрештою, кожен, очевидно, може навести свої приклади інтенсифікації духовного життя.

Значущим явищем в інтелектуальному просторі стала книжка Гавриїла Костельника “Ultra Posse. Вибрані твори”. Упорядкував Олег Гірник, якому донька О. Гавриїла Христина надала право користуватися архівними матеріалами.

Постать о. Гавриїла досить складна. Скажімо, він був в “ініціативній групі” “псевдособору” у Львові 1946 року, через що отримав тавро зрадника греко-католицької церкви. Олег Гірник, що прикметно, не абсолютизує постать Костельника, “не виправдовує”. Але, як на мене, у книжці мало прописаний цей згаданий момент, не відбулося своєрідної люстрації.

Г. Костельник знаний ще й як представник католицького релігійно-філософського

модернізму. І тут, переконаний, виформовується досить цікава ситуація. “Закликаючи до діалогу з модерним, секулярним світом”, о. Гавриїл сам був досить сильним опонентом художньо-естетичного модернізму. Знаємо його звинувачувальні ескапади в бік Володимира Винниченка у праці під промовистою назвою “Ламання душ”, зрештою, “дістав на горіхи” від нього й Іван Франко.

Ґрунтовна, “знаюча” передмова О. Гірника дає змогу прочитати тексти Гавриїла Костельника під іншим кутом зору.

Єдине, що слід було б зробити упорядникові, так це осмислити, чи варто видавати поетичні твори Г. Костельника, адже вони мають мало спільного з поезією. Можливо, ліпше звернутися до філософських текстів о. Гавриїла? Зрозуміло, що говорю не про академічні видання, а про вибрані тексти.

М. Львів

Богдан Пастух

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧЕ РОЗКРИЛЛЯ ДУХУ

Качкан Володимир. Іван Хланта: Біобібліографічний покажчик. – Ужгород: ВАТ «Патент», 2008. – 458 с.; іл.

Неперебутньою літературознавчою з'явою на наукових видноколах сьогочасся стала праця професора В. Качкана про відомого фольклориста, бібліографа, літературознавця, мистецтвознавця і педагога Івана Васильовича Хланта, творчо-науковий розмах якого сягає далеко поза рідне серцю та глибоко знане до прадідівських етнічних джерел Закарпаття. Своєрідність укладання такого штибу видань полягає в тому, що сучасна філологічна наука на тлі модерних літературних експериментів почасти прагне екстраполюватися від подібного скрупульстичного клопоту, погірдливо спихує бібліографію на “пропахлонафтальне маргінесся”. Безсумнівно, у тому нема рації, особливо коли поглянено на такий творчо-науковий феномен, яким постають напрацювання І.Хланти – доктора мистецтвознавства, лауреата премії ім. В.Антоновича, автора багатьох наукових статей, рецензій, розвідок, фольклористичних збірок, монографій,

бібліографічних покажчиків та численних іще не виданих книг.

“Нагромадити силу-силенну різножанрових матеріалів, – зазначає в передмові до книжки В.Качкан, – і на відповідному рівні покласти цей багаж у “банк пам'яті” нації – значить, вирости духовним багатцем, володарем капіталів, яким одна, найвища ціна – незнищенність...”. Тому й закономірною постає ота справжня, непідробна повага в людей, щирі наявності якої бачить укладач: “Мабуть, у вас, закарпатців, не так глибоко проростає корінець захланності, заздрості та запопадливості, бо, приміром, такої рясноти відгуків, навіть на покажчики – у наших краях [Галичині. – М.С.] – і уваги б не звернули. Ну, а вже при живому писати повісті, поеми та й укладати пісні – це просто диво! І дуже гарно, що можна і є кому сказати дяку Авторіві; у нашій стороні чекають, аби закрити очі, а тоді шукають епітетів: великий, видатний, визначний і т.п.”.